

ธรรมานุศาสน์

วันมาฆบูชา

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ (ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓)

ขอเรียนเชิญร่วมพิธีเวียนเทียน รอบพระอุโบสถวัดพระศรีมหาธาตุ เวลา ๑๗.๐๐

มาฆบูชา ทรงแสดง โอวาทปาฏิโมกข์ แก่ พระอรหันต์ ๑๒๕๐ รูป

วันมาฆบูชา เป็นวันสำคัญของพระพุทธศาสนาวันหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้กันว่า เป็นวันเกิดพระธรรม ถือว่าเป็นวันที่พระพุทธเจ้า ได้ประกาศ หลักธรรม คำสั่งสอนของพระองค์ เพื่อให้พระอรหันต์ทั้งหลาย ที่มาประชุมกันในวันนั้น นำไปเผยแผ่

วันมาฆบูชา เป็นวันบูชาพิเศษที่ต้องทำในวันเพ็ญเดือนมาฆะ หรือในวันจันทร์เสวยมาฆฤกษ์ (ซึ่งโดยปกติทำกัน ในกลางเดือน ๓ แต่ถ้าปีใดมีอธิกมาส คือ เดือนแปดสองแปด ก็เลื่อนไปกลางเดือน ๔) ถือกันว่าเป็นวันสำคัญ เพราะวันนี้ เป็นวันคล้ายกับ วันประชุมกันเป็นพิเศษ แห่งพระอรหันตสาวก โดยมีได้มีการนัดหมาย ซึ่งเรียกว่า วันจาตุรงคสันนิบาต ซึ่งได้มีขึ้น ณ บริเวณเวฬุวันมหาวิหาร หลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้เป็นเวลานานไปได้ ๔ เดือน วันนี้เอง ที่พระพุทธองค์แสดง "โอวาทปาฏิโมกข์" ซึ่งถือกันว่าเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา

จาตุรงคสันนิบาต คือ การประชุมพร้อมด้วยองค์ ๔ คือ

๑. วันนั้น เป็นวันมาฆปุรณมี คือวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓
๒. พระภิกษุ ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย
๓. พระภิกษุเหล่านั้นล้วนเป็นพระอรหันต์
๔. พระภิกษุเหล่านั้นได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธเจ้าโดยตรง (เอหิภิกขุอุปสมบท)

ในคืนวันมาฆปุรณมีนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์มีใจความว่า

ขันติ ประระมัง ตะโป ตีติกขา

นิพพานัง ประระมัง วัฑฒนัง พุทธา

นะ หิ ปัพพะชิตโต ประรูปะฆาตี

สะมะโณ โหติ ประรัง วิหะระยันโต.

สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง

สะจิตตะปะริโยทะปะนัง

อะนูปะวาโท อะนูปะฆาโต

มัตตัญญูตา จะ ภัตตัสสมิง

อะริจิตเต จะ อาโยโค

กุสะลัสสุปะสัมปะทา

เอตัง พุทธานะสาสนัง.

ปาติโมกเข จะ สังวะโร

ปันตัญจะ สะยะนาสะนัง

เอตัง พุทธานะสาสนัง.

คำแปล

ความอดทนคือความอดกลั้นเป็นธรรมสำหรับเผาบาปที่ยอดยิ่ง
ท่านผู้รู้ทั้งหลายกล่าวสรรเสริญพระนิพพานว่าเป็นธรรมที่ยอดยิ่ง

ผู้ที่ยังฆ่าสัตว์อื่นไม่เชื่อว่าเป็นบรรพชิต ผู้ที่ยังเบียดเบียนสัตว์อื่นไม่เชื่อว่าเป็นสมณะเลย
การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง ๑ การทำความดีให้ถึงพร้อม ๑
การชำระจิตของตนให้ผ่องแผ้ว ๑ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
การไม่กล่าวร้ายใคร ๑ การไม่ทำร้ายใคร ๑ ความสำรวมในปาติโมกข์ ๑
ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหาร ๑ การนอนการนั่งในที่อันสงัด ๑
การประกอบความเพียรในอธิจิต ๑ นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายฯ

นอกจากเหตุการณ์จาตุรงคสันนิบาตในวันเพ็ญเดือน 3 ในพรรษาแรกของพระพุทธเจ้าแล้ว ในวันเพ็ญเดือน 3 ของพรรษาสุดท้ายของพระพุทธเจ้า (คราวที่ทรงพระชนมายุ 80 พรรษา) ก็เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นอีกเหตุการณ์หนึ่งคือ พระพุทธองค์ได้ทรง **ปลงพระชนมายุสังขาร** อีกด้วย

การประกอบพิธีในวันมาฆบูชาได้เริ่มมีขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากพระองค์ทรงเล็งเห็นว่าวันนี้เป็นวันคล้ายวันที่เกิดเหตุการณ์สำคัญในพระพุทธศาสนา คือเป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ ฯลฯ ควรจะได้มีการประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา โดยในครั้งแรกนั้นได้ทรงกำหนดเป็นเพียงการจัดพระราชพิธีบำเพ็ญกุศลเป็นการภายใน แต่ต่อมาประชาชนก็ได้นิยมนำพิธีนี้ไปปฏิบัติสืบต่อมาจนกลายเป็นวันประกอบพิธีสำคัญทางพระพุทธศาสนา

การประกอบพิธีเวียนเทียน

เมื่อท่านมีดอกไม้ธูปเทียนสำหรับบูชาในมือแล้ว ก่อนที่ท่านจะเดินเวียนเทียน จงตั้งใจให้เป็นกุศลกล่าวคำไหว้พระสวดมนต์ ตามบทต่อไปนี้ครับ

สวดมนต์ไหว้พระ

อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภาวะวา พุทธัง ภาวะวันตัง อภิวาเทมิ
สวากขาโต ภาวะวะตา ธัมโม ธัมมัง นมัสสามิ
สุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ สังฆัง นมามิ

บทนมัสการพระพุทธเจ้า

นะโม ตัสสะ ภาวะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (กล่าว ๓ จบ)

บทสรรเสริญพระรัตนตรัย

อิติปิ โส ภาวะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทธโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภาวะวาตี.

สวากขาโต ภาวะวะตา ธัมโม สันทิภูริโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ
สุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ สามิจิปะฏิปันโน ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคคานิ อัญญะ ปุริสะปุคคะลา เอสะ ภาวะวะโต สภาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเนยโย อัญชะลิกระณีโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาตี

คำแผ่เมตตา

สัพเพ สัตตา สัตว์ทั้งหลาย ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตาย ด้วยกันหมดทั้งสิ้น จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด
อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด
อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

กล่าวคำบูชาวันมาฆบูชา

วันเพ็ญเดือน ๓ เป็นวันมาฆบูชา คล้ายวันที่พระพุทธองค์ ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ท่ามกลางพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป ผู้มาประชุมพร้อมกัน ที่เวฬุวันมหาวิหาร โดยมีได้นัดหมาย พระอรหันต์ทั้งหลายเหล่านั้น ล้วนเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา ได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธองค์โดยตรง

บัดนี้ ข้าพเจ้า มีชีวิตมาถึงวันมาฆบูชา อันพระคุณของพระรัตนตรัย เตือนใจให้เกิดอุตสาหะ จึงถือเครื่องสักการะ มาพร้อม ณ เบื้องหน้าพระพุทธปฏิมาประธาน ประจำพระอุโบสถ ..(ชื่อวัดที่ท่านไปเวียนเทียน) ... จักรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัยเป็นอารมณ์ ทำประทักษิณสั้น ๓ รอบ ทำการบูชา ด้วยเครื่องสักการะที่ถือไว้นี้ เพื่อให้สำเร็จเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชาและสังฆบูชา

ด้วยอำนาจแห่งการตั้งจิตบูชานี้ ขอจงเป็นไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขความเจริญ แก่ข้าพเจ้า ตลอดกาลนานเทอญ.

คำอุทิศบุญกุศล

ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญบุญกุศล ด้วยกายวาจาใจในครั้งนี้ ขอถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระประมุขของชาติไทย องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก และขออุทิศให้ท่านผู้มีพระคุณ มีมารดาบิดา ครูอาจารย์ ตลอดจนท่านที่ได้ทำนุบำรุง ประเทศชาติและศาสนาเป็นต้น ขอให้ได้รับส่วนกุศลนี้โดยถ้วนหน้ากันเทอญ.

เมื่อกกล่าวจบแล้วค่อยเดินเวียนเทียนรอบ พระอุโบสถ ๓ รอบด้วยอาการอันสำรวม แล้วนำเครื่องสักการบูชาทอดวาง ณ ที่รองรับ เสร็จแล้วกราบหรือไหว้พระเป็นเสร็จพิธีการเวียนเทียนครับ

การประกอบพิธีเวียนเทียนจะทำเวลาใดก็ได้ และขณะเวียนเทียนท่านจะจุดธูปเทียนหรือไม่จุดก็ได้ ไม่มีข้อกำหนด ถ้าจุดจะต้องระมัดระวังทั้งขณะเดินและในขณะที่ปักธูปเทียนหลังจากการเวียนเทียนด้วย เพราะอาจเกิดอันตรายต่อบุคคลข้างเคียงหรือสถานที่ได้

อ้างอิง

- พระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลี เล่มที่ ๑๐ ที่มณีกาย มหาวรรค (๑๐/๙๐/๕๖).
- คู่มือปฏิบัติพิธีธรรม. กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ. สำนักพิมพ์สหธรรมิก. ๒๕๕๕.

หมายเหตุ ถ้าท่านมีความสงสัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาสามารถสอบถามหรือแลกเปลี่ยนความรู้ได้ทาง e-mail นี้